

Concept deelverslag van het verhandelde in de Commissie Mobiliteit en Duurzaamheid

van: 27-11-2020

betreffende: Statenvoorstel Limburgse Waterstofagenda 2.0

Statenkenmerk

G-20-074

Maastricht

27-11-2020

De voorzitter: Ik heropen de vergadering en aan de orde is het Statenvoorstel Limburgse Waterstofagenda 2.0. De behandeling is in twee termijnen en ik wil deze keer starten – laten we maar eens beginnen – bij meneer Vincken, want hij zal er het meest verstand van hebben denk ik. Gaat uw gang meer Vincken. U hebt vijf minuten maximaal.

Forum voor Democratie (Vincken): Ik heb die vijf minuten niet nodig, dank u wel, voorzitter. Ik ben op 29 mei al ingegaan op enkele details van het sonderend stuk. Nu wil ik één detail naar voren halen, namelijk de waterstofladder. Ondanks het feit dat er op bladzijde 15 gesproken wordt over een waterladder, moet ik denken aan de dag - nu ga ik even over op het dialect -, "Dan mot ich dinke aon de dag det ich in de stromende regen op de ludder bie de kersenboom stond". Ik wil toch zeggen dat ik die waterstofladder heel goed en bruikbaar vind. Daar is over nagedacht. De benadering van de rol van waterstof in het stuk is realistisch. Het feit dat op korte en middellange termijn de rol van waterstof niet groot zal zijn, wordt naar voren gebracht. De hoge kosten voor de productie en de beschikbaarheid van genoeg groene elektriciteit worden gezien als beperkende factoren. Het produceren en gebruiken van grijze en blauwe waterstof is niet duurzaam en innovatief. Maar er wordt al doende toch expertise ontwikkeld voor een toekomst met alleen groene waterstof. Uiteindelijk moeten we van de fossiele brandstoffen af, daar zijn we het wel over eens. U weet inmiddels dat wij dat graag in een iets gematigder tempo zouden willen doen. Daarbij is de rol van groene waterstof als energiedrager essentieel. De voorwaarde is dat er dan wel voldoende groene elektriciteit beschikbaar is om die groene waterstof te kunnen produceren. Voor GroenLinks wil ik er even op wijzen dat ik in één alinea het woord GROEN gebruikt hebt, vier keer zelfs. Dat betekent dat alle mooie plannen en initiatieven die in dit stuk beschreven zijn alleen maar uitgevoerd kunnen worden als we ruimschoots gebruik gaan maken van kernenergie. Daar is hij weer. In dit verband wil ik nogmaals wijzen op het belang – dat weet u misschien niet, er wordt regelmatig over kernfusie gesproken, maar de ontwikkeling van de Thoriumcentrales is eigenlijk nog veel belangrijker. Die kunnen we waarschijnlijk op iets kortere termijn dan de fusie bereiken – ik wilde in dit verband nogmaals wijzen op het belang van dit onderzoek naar de Thorium MSR (Molten Salt Reactor), zoals dat heet waarbij Nederlandse en Deense onderzoekers een voortrekkersrol vervullen op dit moment. Het is niet aan de Provincie, het is aan het Land om daar meer geld voor beschikbaar te stellen, maar het is misschien toch zinvol als wij in de Provincie weten dat, laten we zeggen, insiders toch wel hun hoop gevestigd hebben op Thorium op middellange termijn. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, dan gaan we door naar het CDA, mevrouw Palmen.

CDA (Palmen): Ik denk, ik kom als laatste aan de beurt. Dank u wel, voorzitter. Ja, de 2.0-agenda en bij de behandeling van de 1.0-agenda heeft het CDA al aangegeven heel blij te zijn met deze waterstofagenda en deze positieve reactie kunnen we alleen maar doortrekken. Ook wij vinden de agenda mooi, volledig en ambitieus. De inzet op grote schaal, zoals meneer Vincken ook zegt, is wellicht nog niet meteen te

realiseren, maar het is ook zeker geen langetermijndenken meer. Waterstof is daarmee natuurlijk niet alleen maar uit elektrolyse te halen, want dat wordt vaak gedacht, maar is ook te halen uit de afvalstromen, of als afvalproduct uit een productieproces. Het is een kwestie van verbindingen zoeken en we hopen dat de Gedeputeerde dat ook actief gaat doen. En daarmee maakt waterstof nadrukkelijk ook deel uit van de circulaire economie en het toekomstige energienetwerk. De efficiëntie, waar daar wordt ook vaak aan gerefereerd, dat de rendementsverliezen niet efficiënt zijn, maar dat zit ook in hergebruik van de zogenaamde conversieverliezen, zoals warmte, de zuurstof en ja zelfs de CO₂. Dat is allemaal te hergebruiken. Met name de warmtebron is daarmee vele malen meer betrouwbaar dan bijvoorbeeld een bedrijventerrein en het CDA ziet hier dan ook graag een aanjaagbeleid. Het allerbelangrijkste natuurlijk van waterstof is de opslagcapaciteit, want zonder die buffer wordt de energietransitie een stuk lastiger, zo niet onmogelijk. Even kijken, in de PES wordt ook al naar waterstof verwezen. Er is een uitdrukkelijke link naar deze agenda. En het CDA ziet ook hier graag vaart in het proces, waarbij duidelijk gekeken moet worden op welke wijze op dit moment waterstof, opgewekt uit piekstroom, bijgemengd kan worden in de gasinfrastructuur, zodat het stroomnet ontlast wordt en projecten van duurzame opwekking niet tot stilstand komen. We zien op veel projecten, zo ook hier, dat regels en wetgeving daar vaak knellen, dus de lobby die genoemd is in de projectselectie is meer dan welkom. En in het kader hiervan zou het CDA dan nog graag een extra ambitie willen toevoegen aan die lijn van ambities, namelijk: Er is een stevige lobby gemaakt richting Rijk om wet- en regelgeving aan te pakken en dan is er binnen VTH oog voor de waterstofontwikkelingen. Ook op het gebied van met name de zware mobiliteit is waterstof van betekenis, maar moet het kip-eiprobleem worden doorbroken. Het CDA ziet dan ook graag dat op het gebied van mobiliteit meer ondersteuning wordt geboden aan ondernemers die zich willen inzetten voor de realisatie van waterstoftankstations. Eén station in heel Limburg vindt het CDA wel wat mager. Zoals net al gezegd zijn we wel heel positief over deze agenda en hoopvol richting de volgende stap. Van het kunnen naar het doen. Nog wel enkele vragen: Er is te lezen dat er meer duurzame alternatieven zijn voor de gebouwde omgeving, behalve waterstof, maar er is geen doorrekening gemaakt op warmtenetten en het blijkt ook lastig, dus waar komt dan de stelling vandaan dat bijvoorbeeld warmtenetten een beter alternatief zouden zijn dan waterstof in de gasleiding? En kunnen we op korte termijn daar een doorrekening van verwachten? Dan nog even over de indicatieve kostprijs, want er staat dat het wel een factor-60 duurder kan zijn en de vraag is op welke wijze die kostprijs tot stand is gekomen? Is dat puur op basis van elektrolyse of zijn daar ook de andere methodes, zoals ik die net schetste, meegenomen? En bijvoorbeeld ook de schade aan natuur, gezondheid en milieu bij fossiele brandstoffen en het delven, raffineren, want als we dit allemaal meenemen en niet alleen de CO₂-beprijzing, dan ontstaat er wellicht een heel ander prijskaartje. En ook de relatie van die kostprijs tot bijvoorbeeld verwarming van de gebouwde omgeving of tot mobiliteit bijvoorbeeld. Dat kan ook nog wat uitmaken. Dus hoe moeten we die relatie zien? Want op mobiliteit is waterstof al concurrerend ten opzichte van fossiele brandstoffen, zo is gebleken. Dus wat kunnen we op dit gebied verwachten nu die prijzen concurrerend blijven, met name op dat zware transport en maatschappelijk vervoer? Het moet toch mogelijk zijn om meer dan één tankstation te realiseren binnen Limburg. En dan als laatste vraag graag meer duiding van het budget van € 750.000. Hoe gaat dit ingezet worden en is dit voldoende om de waterstofagenda nu en richting de toekomst goed vorm te geven en aan te jagen? We zouden het fijn vinden als dat iets meer inzichtelijk gemaakt zou kunnen worden. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we door naar meneer Wolters van de SP.

SP (Wolters Gregório): Dank u wel, voorzitter. Boeiende opzet van dit stuk. Ik heb wel een aantal vragen. De eerste daarvan is, innovatie is de laatste indicator in de rij. Mijn vraag is eigenlijk waarom? Het lijkt me vrij belangrijk om die hoog in die rij te hebben staan. Even spieken ... Er wordt gesproken over de lobby aanjagen. Wat ons betreft is het aansluiten bij de bestaande industriële lobby en overheidslobby prima. Maar

hoe ziet de Euregionale samenwerking eruit, omdat de uitwisseling van energie vanuit de EU niet zomaar mag? De Gasunie lijkt de stroom naar Chemelot te voorzien. Hij duurt tot ongeveer 2028, zoals we lezen in de diverse stukken. Waarom wil dit stuk onderzoek voor industriële toepassingen nog meer subsidiëren? Dat is toch innovatie uit bedrijfsbelang. Waarom wordt het zo verwoord? Daarop wordt er met geen woord gerept over toepassingen voor huishoudens, wat ik eigenlijk een gemiste kans vind. Kan de Gedeputeerde daar nog iets over zeggen? Komt dat nog voorbij, omdat daar in onze ladder niets over wordt gezegd. Ja, mevrouw Palmen haalde de tankstations al aan en in tegenstelling tot haar vind ik dat een beetje voorbarig. Maar het Huis zou, wat ons betreft, een eerste proef wel kunnen ondersteunen. Maar een tweede lijn is niet nodig. Op dit moment rijden er ongeveer driehonderd voertuigen op waterstof door dit land. Als we daar in Limburg twee tankstations voor gaan regelen, dan hebben elke vijf voertuigen hun eigen tankstation in deze provincie.

De voorzitter: Meneer Wolters, een vraagje van de heer Bastiaans en daarna van uw buurvrouw. Meneer Bastiaans.

VVD (Bastiaans): Dank u wel, voorzitter, mijn lampje was groen. Hoe ziet de SP dat? Als je één tankstation neerzet in Limburg, kan dan heel Limburg gebruikmaken van dat ene tankstation?

SP (Wolters Gregório): Op dit moment is het denk ik niet zozeer de vraag of heel Limburg daarop kan tanken, omdat we maar zo weinig voertuigen op waterstof hebben op dit moment. En als we die centraal in deze provincie plaatsen, is dat ongeveer 60 km van het zuiden en van het noorden en is dat prima haalbaar.

VVD (Bastiaans): Ja, maar het is wel altijd zo, dat als je geen voorzieningen hebt, dan kun je ook niets aanjagen. Mij lijkt het natuurlijk dat je dan juist meer voorzieningen moet realiseren, zodat je ook dingen kunt aanjagen.

SP (Wolters Gregório): Ja, maar als we er nog geen hebben, laten we dan eerst met een eerste beginnen en kijken of iedereen daar netjes stopt met zijn waterstofvoertuig om juist bij ons te komen tanken en dat niet vanuit de eigen tank op de oprit gaat doen. Dan zien we daarna verder of uitbreiding op korte termijn nodig is, of niet. Het staat ook op plek 8 op de prioriteitenlijst. Ook dit stuk zegt eigenlijk dat het niet zo'n heel grote haast heeft.

De voorzitter: Mevrouw Palmen, u had ook een vraag.

CDA (Palmen): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ook een beetje in lijn met wat de heer Bastiaans zegt, dat was het kip-eiverhaal waar ik het over had. Als er geen tankstations zijn, dan kopen mensen ook geen auto. Als je zestig kilometer moet rijden om te tanken, maar goed, dat is nog personenvervoer. Dat is één ding. Maar ook met name op het zware transport natuurlijk, zijn er al heel goede resultaten mee hier in Nederland. Maar bijvoorbeeld Duitsland loopt er echt mee voorop. Zij hebben geloof ik, even uit het hoofd, pin me er niet op vast, al vierhonderd tankstations. En daar zie je echt een enorme doorontwikkeling. En met name dat zware transport kan ons heel veel CO₂ besparen. Bent u dan niet van mening dat als we meer stations realiseren, dat daar een goede aanjaging in zit, dus ook meer CO₂-besparing?

De voorzitter: Meneer Wolters.

SP (Wolters Gregório): Ja wat mij betreft mag er wel aanjaging komen, maar dit is een eerste waterstofagenda die we überhaupt hebben. En volgens het stuk zal het ook laag op de prioriteitenlijst staan.

Het lijkt me verstandig om eerst met minimale inzet te beginnen. Kijken of die behoefte daar al is op dat punt en vandaaruit uit te breiden.

En dan als laatste, voorzitter, wordt er € 500.000 extra gevraagd in dit stuk. Wat ons betreft is dat eigenlijk niet nodig, omdat de Gedeputeerde dat bedrag ook uit de PES zou kunnen halen, aangezien de waterstofladder daar een onderdeel van is. Bij 4.2 staat nog eens “de subsidiegever zijn voor nieuwe projecten” en dan wil ik hem eigenlijk vragen waarom deze projecten niet aansluiten bij de Rijkswaterstofagenda? Of waarom verwijzen we deze projecten dan niet gewoon naar het LIOF? Tot zover in eerste termijn.

De voorzitter: Dank u wel. Meneer Vincken, wilt u de microfoon uitzetten? Die staat nog aan. En dan gaan we door met de heer Piepers. Aan u het woord.

PvdA (Piepers): Ja, dank u wel, voorzitter. Ook de Partij van de Arbeid onderkent de potentie en noodzaak van het ontwikkelen van groene waterstof, om met de woorden van de heer Vincken even te spreken. Als energiedrager, € 500.000 bovenop de € 250.000 die we nu vrijmaken, die passen eigenlijk wel bij de ambitie die men nu tentoonstelt. Of je gooit er nu tien, twintig mille tegenaan en gaat echt forse projecten doen, of je kiest positie, gaat een paar dingen verder helpen. Daar lijkt dit bedrag passend bij de ambitie, laat ik het zo zeggen. Verder nog een vraag aan de Gedeputeerde, misschien ook wel in het verlengde van die Green Deal. De Green Deal wordt allereerst niet genoemd in dit stuk, maar als er dan nu geld naar Chemelot wordt gehaald, hoe zit het met de benodigde infrastructuur en eigenlijk ook de lobby die wij daarop voeren? Dan noem ik even de buizen richting Noordrijn-Westfalen en het waterstofknooppunt van Chemelot. Verder gaan we eigenlijk Limburgse bedrijven aansluiten op waterstof met Chemelot voorop. Gezien de potentie en het belang van Chemelot kan ik me dat ook nog goed voorstellen, maar de vraag is hoeveel bedrijven we aan het eind van deze periode hebben aangesloten. Wat is de ambitie daarop? Het kan zijn dat ik daar overheen heb gelezen, maar daar zou ik graag nog wel wat scherpte op willen. Ik ben erg benieuwd naar het antwoord over de tankstations, wat het CDA zegt, ook gezien de discussie achter mij, hoe de Gedeputeerde daarin staat. Verder zien wij nog in de waterstofladder dat personenvervoer laag daarop staat en dan gaat het vooral over de trein. Ik herinner mij dat er een paar burgers zijn geweest die betrokken zijn bij de burgertopic. Zij wilden toen de waterstoffrein laten rijden op de Maaslijn. Supercool idee, maar – voordat de Gedeputeerde Openbaar Vervoer schrikt – dit staat vrij laag, dus ik ben eigenlijk op zoek naar hoe de mensen hierin worden meegenomen. Zij hebben wel de tijd genomen om bijvoorbeeld een idee aan te dragen en misschien is het toch goed om daar ook nog een terugkoppeling aan te geven als wij die ambitie niet zien daarin en de potentie ook nog niet. Nemen wij hen wel netjes mee, terwijl ze ook heel veel tijd in zo'n project hebben gestoken? Dat vind ik op zijn minst netjes. En verder mis ik inderdaad, zoals ik net al zei, de aansluiting met de Green Deal. Die zou ik graag wat scherper zien. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan mevrouw Mertens, GroenLinks.

GroenLinks (Mertens): Ja, dank u wel, voorzitter. Wij zijn positief ten aanzien van de waterstofagenda. Wij zijn blij dat we ook hier in Limburg stappen willen zetten. Wat GroenLinks betreft zetten we ook echt in op groene waterstof. En specifiek voor Limburg, andere fracties hebben dit ook al benoemd, willen we ook aandacht vragen voor die waterstofftankstations en dan met name voor het zware transport. Want daarin zit wel potentie. Er is er nu eentje van in Limburg en wat GroenLinks betreft worden dat er gewoon veel meer, omdat we op die manier dan toch het transport in Limburg, of de transportsector naar CO₂-neutraal kunnen helpen.

De voorzitter: Moment, mevrouw Mertens. Er is een vraag voor u van meneer Megens.

PVV (Megens): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik ben benieuwd waar GroenLinks al die groene waterstof vandaan wil halen, want met de zonne-energie en windenergie alleen komen we er niet. Ze zijn ook fel tegen de kerncentrales, dus waar gaan ze dan al die energie vandaan halen?

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

GroenLinks (Mertens): Dank u wel, voorzitter. De ontwikkeling van waterstof, of het gebruik van groene waterstof, daar moeten we natuurlijk hard aan gaan werken. En als we daar koploper in willen zijn, is er nog heel veel werk aan de winkel en zullen we inderdaad ook gewoon nog heel veel groene energie moeten gaan produceren.

De voorzitter: Oké, u vervolgt uw verhaal.

GroenLinks (Mertens): Dank u wel. Wat ons opgevallen was, is dat in het waterstofplan er vooral wordt ingezet op blauwe waterstof. Hebben wij dat goed gelezen? En waarom niet op groene waterstof? Inzetten op blauwe waterstof dat stimuleert ook processen die ook op de achtergrond plaatsvinden en die gerelateerd zijn aan deze waterstofagenda zoals we in de waterstofladder zien, zoals bijvoorbeeld die buisleidingen van aan de zee tot aan Chemelot. En wat betreft de waterstofladder, voorzitter, daar zien we als GroenLinks ... Misschien eerst een vraag: Waarom heeft u ervoor gekozen om aansluiting van de Limburgse bedrijven met Chemelot, et cetera, et cetera, op nummer 1 te plaatsen en waarom bijvoorbeeld niet te kiezen, om hetgeen wat op nummertje 4 staat niet op nummer 1 te plaatsen, omdat daar op korte termijn zeer veel winst te behalen valt voor het gebruik van waterstof? Alsook bijvoorbeeld punt 3 op de waterstofladder, het verduurzamen van het gebruik als grondstof voor bouwblok van waterstof voor de chemische industrie? Graag zou ik daar een reactie van de Gedeputeerde op willen hebben. En dat was het, dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u. Meneer Richter, 50PLUS.

Forum voor Democratie (Vincken): Voorzitter, mag ik even reageren op mevrouw Mertens? Mevrouw Mertens, de vraag van meneer Megens had ik eigenlijk ook al min of meer op mijn tong liggen, maar u geeft geen antwoord. De vraag van meneer Megens was duidelijk: Hoe kunt u al die energie produceren met alleen zon en wind en u zegt als antwoord: Ja, we zullen nog hard moeten gaan werken om al die energie te gaan produceren. Maar ik kan u door simpele sommetjes aantonen dat het totaal onmogelijk is om het alleen met zon en wind te doen. Heel veel verstandige mensen in Nederland en verstandige partijen zijn echt aan het opschuiven, zodat het IPCC erkent dat kernenergie een belangrijke rol moet gaan spelen.

De voorzitter: Maar wat is nu uw vraag?

Forum voor Democratie (Vincken): Hebt u er eventueel behoefte aan om door mij bijgeschoold te worden of zo? Ik kan u best een heleboel sommetjes voorschotelen of artikelen sturen of hele boeken sturen. Hebt u daar behoefte aan?

De voorzitter: De vraag is helder en er komen verder nog een paar vragen.

De SP (Wolters Gregório): Ik wil eigenlijk alleen even een punt van orde maken. Want we blijven de hele tijd terugvallen op wie wel of niet voor ouderwetse kernenergie is en daar komen we toch niet uit. Ik stel voor dat

we over kernenergie pas weer praten als we die informatiesessie hebben, dan hoeven we het niet elke vergadering opnieuw te doen.

De voorzitter: Oké. Mevrouw Palmen.

Het CDA (Palmen): Nog een kleine aanvulling op de opwek van groene stroom. Het is een utopie om te denken dat het er morgen allemaal ligt. Maar als ik goed ben geïnformeerd, iemand mag mij corrigeren als dat niet zo is, heeft TenneT afgelopen jaar € 100 miljoen schadevergoeding moeten betalen voor duurzaam opgewekte stroom die ze niet konden ontvangen vanwege netproblemen. Er liggen nog heel veel initiatieven, ook grootschalige initiatieven, op de plank. Als we die overvloedige stroom, dus ik heb het niet over stroom die we nu dagelijks afnemen, al eens gaan omzetten in waterstof? Want waterstof heeft toch de capaciteit dat het opgeslagen kan worden. Dan zijn we in ieder geval al een stukje op de goede weg.

De voorzitter: Daar hoor ik geen vraag in. Maar goed, wel een opmerking. Dan is de laatste vraag aan mevrouw Mertens over de behoefte van de bijscholing.

GroenLinks (Mertens): Voorzitter, moet ik daar serieus een antwoord op geven?

De voorzitter: Nou misschien dat u dat kunt doen.

GroenLinks (Mertens): Als het een vriendelijk aanbod is, dan ben ik altijd geïnteresseerd in wat de heer Vincken mij te vertellen heeft.

De voorzitter: Goed, dan zal het tussen jullie twee blijven rusten op de een of andere manier en willen we er in de commissie niet meer mee geconfronteerd worden. Mijnheer Richter, aan u het woord.

50PLUS (Richter): Dank u wel, voorzitter. In de PES Deel 2 wordt waterstof genoemd als een energiedrager voor de toekomst. Als 50PLUS vinden wij het belangrijk dat de mogelijkheden van waterstof als energiedrager worden onderzocht. We zijn dan ook voorstander van innovatie en onderzoek naar nieuwe vormen van het maken van waterstof. In de toekomst biedt waterstof een mogelijkheid als opslagcapaciteit, daar is al eerder aan gerefereerd. Op momenten dat er een overschot is aan zonne- of windenergie kan deze energie worden opgeslagen in waterstof en op een later moment worden ingezet als elektriciteit. Wij ondersteunen dan ook de vier doelen, zoals die in de agenda zijn genoemd. Hierin speelt de Limburgse waterstofladder samen met andere indicatoren een grote rol. 50PLUS, dat is bekend, onderschrijft dan ook de Waterstofagenda. In de stukken staat nog een verzoek van de Stichting Waterstofenergie voor € 400.000 en graag hoor ik van de Gedeputeerde hoe het College over dit verzoek denkt. Of, en zo ja hoeveel er aan deze stichting beschikbaar kan worden gesteld. Kan deze stichting überhaupt een bijdrage leveren aan de Waterstofagenda? Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Loomans Partij voor de Dieren.

Partij voor de Dieren (Loomans): Dank u wel voorzitter. Ik kom net uit de FEB-vergadering en ik wil ook hier toch nog dezelfde opmerking maken als die ik daar gemaakt heb. Dat ik het vandaag eigenlijk wel een bizarre dag vind hier in het Gouvernement. In de zaal hierboven zit de Commissie FEB te vergaderen over tientallen miljoenen die we willen gaan besteden aan een bedrijf dat auto's maakt met verbrandingsmotoren, die daardoor bijdragen aan allerlei milieu- en klimaatproblemen. Terwijl wij hier in deze zaal in een andere commissie met hetzelfde College zitten te praten of we enkele miljoenen kunnen gebruiken om iets te gaan

doen aan diezelfde klimaat- en milieuproblemen. Ik blijf het toch wel moeilijk vinden om uit te leggen aan mensen die geïnteresseerd zijn in wat wij hier nu doen. Want eenduidigheid van beleid kan ik er niet echt in herkennen. Na deze opmerking zal ik me maar verder houden bij de Waterstofagenda, voordat ik word weggedrukt door de voorzitter. In ieder geval hebben we met veel interesse het stuk gelezen en we denken ook dat deze hele inschatting van het stuk een goede is. Wij zien het ook zo dat waterstof één van de energiedragers van de toekomst is, zeker met potentie. Maar het is een energiedrager, het is geen energiebron. Dus we moeten er ons ook niet op blindstaren. Wij denken ook dat de verhalen dat we op een gegeven moment naar een waterstofeconomie gaan, niet realistisch zijn. Want het kost ook gewoon een hele hoop energie om waterstof te maken. Dat betekent dus dat we ergens de balans moeten zoeken tussen wat we wel gaan doen en wat nu eigenlijk niet de moeite waard is. Ik denk dat we in deze nota best wel behoorlijk een weg vinden tussen volgen wat er gebeurt en kijken wat technologisch mogelijk is en tegelijkertijd niet halsoverkop miljoenen erin storten. Tenzij ze boven geld over hebben, maar tot die tijd heb ik zoiets van laten we het inderdaad doen zoals het hier staat. Dan kan ik inderdaad wel vragen gaan stellen over bepaalde nootjes die ergens in deze nota staan, maar om even bij de grote lijnen te blijven, we hebben drie verschillende soorten waterstof. We hebben grijze waterstof en om daar heel veel aandacht aan te besteden, dan zitten we in de verkeerde commissie, want dat heeft niets met duurzaamheid te maken. Dan hebben we nog de groene waterstof aan de andere kant van het spectrum waar de heer Vincken heel veel over weet en om die te kunnen maken, hebben we inderdaad heel veel groene energie nodig. Daar tussenin zit nog de blauwe waterstof, waarbij we dus inderdaad uit aardgas en dat soort dingen blauwe waterstof maken, maar waarbij we dus de CO₂ gaan opvangen. Ik ben eigenlijk benieuwd, en ik weet even niet meer of er nu iets over gezegd werd in de nota, hebben we nu de ambitie om in Limburg op een gegeven moment ook blauwe waterstof te gaan maken? En zo ja, wat gaan we dan met de CO₂ doen. Met andere woorden, bestaat er een plan of is er een indicatie van waar we eventueel in Limburg CO₂ zouden willen opslaan als we dat überhaupt al willen. Want tegelijkertijd weten we eigenlijk ook wel dat initiatieven in de rest van de wereld om CCS toe te passen niet uit blijken te gaan. Er zitten heel veel haken en ogen aan. Het is heel duur, het kost heel veel energie en draagvlak bij omwonenden, als die er zijn, is er ook niet. Er kleeft niet echt een verdienmodel aan. Met andere woorden, moeten we eigenlijk niet gewoon blauwe waterstof uit dit hele verhaal halen? Omdat het hier eigenlijk gewoon toch niet uitvoerbaar is? Dan blijft de vraag over wat we dan aan waterstof in Limburg willen maken of dat we ervoor kiezen om alle waterstof die we hier in de toekomst willen toepassen gewoon aan te voeren vanaf een andere plek? Dat kan natuurlijk interessant zijn, maar dan hebben we ook tegen die tijd wel weer een andere discussie. Dan nog een opmerking over de inzet van waterstof voor kunstmestproductie. Daar hebben we natuurlijk heel erg veel waterstof voor nodig en dat kost ook heel erg veel aardgas. Aangezien we in Nederland al een dramatisch stikstofprobleem hebben, kun je je afvragen hoelang je door moet gaan met overvloedige hoeveelheden kunstmest maken met heel veel energie en met het produceren van nog veel meer stikstofverbindingen. Dus zouden we op een gegeven moment nu niet via ook een aantal andere beleidsterreinen, dus de landbouw en meer van dat soort dingen, geleidelijk aan moeten gaan proberen om zowel de energie als de waterstoftoepassingen daarin terug te dringen, waardoor er ook weer meer waterstofruimte overblijft voor andere terreinen. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan is het woord aan LOKAAL-LIMBURG, de heer Van den Beucken.

LOKAAL-LIMBURG (Van den Beucken): Dank u wel voorzitter. Waterstof is ook voor de fractie van LOKAAL-LIMBURG een gewichtig thema. We weten natuurlijk nu nog niet exact in hoeverre en met welke snelheid die doelstellingen kunnen worden ingevuld met zonne- en windenergie. Dat maakt de inzet van waterstof natuurlijk ook zo broodnodig. Maar ook omdat waterstof mogelijkheden biedt tot opslag vanwege de schommelingen tussen energievraag en -aanbod, daar verwees het CDA ook al naar. We spreken

vandaag over een van de bouwstenen van de PES. De Waterstofagenda 2.0 is geboren en vandaag worden voorzichtig de eerste beschuiten met muisjes uitgedeeld. Waterstof wordt de energiedrager van de toekomst genoemd, want het duurt wel even voordat H₂ commercieel interessant wordt. Maar ook zit er een ambitie in opgesloten om binnen twee jaar alvast iets bereikt te hebben voor de toekomst, voorzitter. En daar is onze fractie opgetogen over. De vier genoemde doelen zijn weliswaar abstract maar duidelijk. Om niet te komen tot een strategie van duizend bloeiende bloemen, zoals in mei al eens benoemd, zien we in dit stuk nu inderdaad een relatief beperkt aantal projecten. Ze zijn al wat concreter, maar nog zeker niet helemaal. De waterstofladder is helder omschreven. Het ondersteunen van ondernemers, consumenten en overheden in hun langetermijnplannen krijgt een vrij hoge plek op die ladder. Dat klinkt logisch en LOKAAL-LIMBURG vindt dat goed en verstandig, ook met het oog op draagvlak. Nu zien we in het stuk dat de waterstofladder op zijn beurt weer deel uitmaakt van zeven indicatoren voor de selectie en het aanjagen van projecten. De vraag die ik voor het College heb, is of er aan deze indicatoren verschillende gewichten of belangrijkheidsgraden vastzitten. Nog een vraag, hoe moeten we nu die waterstofladder zien in de relatie tot de filters uit de transitie financierbaar. Gaat een project na de waterstofladder nog eens door de filters of omgekeerd. Een van de zaken waarop gefocust wordt, is het stimuleren van onderzoek en innovatie, gebruikmakend van aanwezige kennis in Limburg, Zuid-Nederland en de grensgebieden, en gericht op toepasbaarheid binnen Limburg. Laten we ook andere gebieden die van invloed kunnen zijn niet vergeten. Grijze waterstof is het heden, de blauwe binnenkort, maar de grootschalige inzet van de echte groene waterstof is een verhaal van de langere termijn. Nu zou daar heel veel elektriciteit voor nodig zijn, dat zou extra zonnenvelden en windturbines betekenen, dus innovatie is dringend nodig. Daarom is het goed om die innovatie ook van alle kanten aan te jagen, dus zeker ook vanuit Maastricht, voor de langere tijdshorizon. In hoofdstuk 3.1, Ambities, is er sprake van zes tot tien concrete projecten of onderzoeken, opgezet en uitgevoerd. Als je hoofdstuk 3.3, Projectselectie, leest dan voorziet de Provincie Limburg in een tien- tot vijftiental projecten om te kunnen steunen in de looptijd van de Limburgse Waterstofagenda. Hoe verhouden zich nu die twee getallen tot elkaar, geacht College? Want het zijn toch twee verschillende getalreeksen. In de behandeling van PES Deel 1 gaven we aan ons zorgen te maken aangaande de positie van waterstof ten behoeve van het zwaar transport in deze provincie binnen de uitgangspunten. Er zouden zeven waterstoftankstations komen, maar geen in Limburg. We lezen nu over de ondersteuning van een aanvraag voor een waterstofpompstation. De vraag is: Kunnen we daarvoor nog aanspraak maken op de genoemde gelden voor groene innovaties van minister Van Veldhoven? En kunnen we ook krachtiger gaan inzetten op meerdere tankstations en mobiliteit? We vernamen dat RWE afval wil gebruiken om zodoende waterstof te produceren. Dat zou gaan gebeuren op Zevenellen en Buggenum, gemeente Leudal. Daar zou het Limburgse restafval worden verzameld en tot pellets worden verwerkt. Wat is de status hiervan? Is er een dialoog met de omgeving geweest? Welke afvalstoffen betreft het en wat betekent dit voor de omgeving? Graag een toelichting op deze zaken. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan is het woord aan D66, mevrouw Vennik.

D66 (Vennik): Dank u wel voorzitter. Onze energie is in transitie, daarbij gaan we van fossiele bronnen naar bronnen van duurzame energie, zoals zonne- en windenergie aangevuld met bijvoorbeeld aardwarmte en groen gas. Pieken en dalen vangen we op met innovatieve oplossingen voor opslag, zoals batterijen en groene waterstof. Waterstof is voor D66 dan ook een onderdeel van deze energietransitie. Wat ons betreft is het dan ook goed dat er hier nu een Waterstofagenda voor ons ligt. Op dit moment is waterstof echter nog erg duur en vooral hoop voor de lange termijn. Investerings in waterstof zullen voorlopig nog geen bijdrage gaan leveren aan duurzame energievoorziening en zullen ook nog niet financieel renderen. Daarom is het voor D66 belangrijk te blijven inzetten op meer haalbare en betaalbare onderdelen van de energietransitie, zoals bijvoorbeeld zon- en windenergie. Maar omdat waterstof in de toekomst wel een belangrijk onderdeel

van een duurzame energievoorziening kan worden, is het volgens ons wel goed om nu al te experimenteren en te innoveren. Zeker daar waar waterstof echt een verschil kan maken, bijvoorbeeld in de industrie, transport en voor opslag van energie. Het is hier al vaker genoemd, om groene waterstof te maken is groene elektriciteit nodig, zonne- en windenergie. Hoe gaat de Provincie zorgen voor voldoende zonne- en windenergie om ook groene waterstof mee te kunnen maken? Tijdens de sonderende behandeling is opgeroepen om meer ambitie te tonen en meer concreet te worden. Er staat inmiddels een aardige opsomming van concrete projecten die de Provincie wil ondersteunen of subsidiëren. Met een waterstofladder om deze projecten aan te toetsen. De eerdergenoemde, volgens D66 kansrijke, gebieden zoals transport, opslag en industrie zien we terug in deze ladder en ook in concretere projecten. Daarbij zijn we vooral ook blij te zien dat er over de grenzen zal worden samengewerkt. Tot zover in eerste termijn voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we over naar de VVD, de heer Bastiaans.

De VVD (Bastiaans): Dank u wel voorzitter. Wij zijn ook blij met deze tweede waterstofladder. Als je ziet waar we vandaan komen, van nul waterstof middels een motie die breed gesteund werd, zijn we toch alweer tot aan de tweede versie gekomen. Echter, ik ben toch ook wel van de kritiekpunten, ik had sowieso al schriftelijk via de Griffie gevraagd om een lijst met bedrijven waar deze agenda tot stand is gekomen. Daarbij ook een duidelijk plaatje van, dat is gewoon niet leesbaar, de waterstofladder op pagina 16, die kan ik echt niet ontcijferen. Dat vind ik dan jammer, ik vraag het twee, drie weken geleden op en ik heb afgelopen maandag nog een herhaling gestuurd. Ik heb het nog steeds niet ontvangen, dus ik weet eigenlijk niet in hoeverre hier goed gekeken is naar het brede Limburg, waar ik toch altijd voor wil pleiten, in deze agenda. Want als ik gewoon even op zoeken duw, zie ik 26 keer Chemelot staan en dan krijg ik toch langzamerhand een beetje dat mijn haren rechtop gaan staan. En zeker vanochtend onderweg hierheen toen Gedeputeerde Koopmans nog eens een keer het woord Chemelot noemde. Dan vind ik dat gewoon niet in verhouding staan. Als ik leerbedrijven intoets, kom ik dat drie of vier keer tegen. Als ik over het algemeen een bedrijf intoets, dan kom ik dat één keer tegen. Dan denk ik, hoe breed hebben we nu Limburg te pakken met het vaststellen van deze agenda. Dat had ik gewoon graag geweten. Nu kan ik daar eigenlijk weinig van vinden, ik weet niet of dat de bedoeling is. Ik wil eigenlijk dadelijk toch kijken, waar overal Chemelot staat, daar moet eigenlijk staan niet-zijnde Chemelot. Want Chemelot krijgt al heel veel, dus laat nu ook het bredere Limburg profiteren van datgene wat u van plan bent. Een ander ding is ook de brandstofvoorziening. De heer Van de Beucken heeft een vraag.

De voorzitter: Ja. Mijnheer Van de Beucken.

LOKAAL-LIMBURG (Van de Beucken): Ja, voorzitter. Ik hoor u spreken over Chemelot, Chemelot. We hebben een notitie gekregen van de Stichting Waterstofenergie Limburg en dat is nou juist een andere insteek, die gaan namelijk een ander veld aanboren dan de grote bedrijven, de grote clusters. Hoe kijkt u in dat kader dan tegen zoiets aan, dat zou u dan in mijn optiek misschien wel als muziek in de oren moeten klinken. Heb ik dat dan bij het rechte eind?

De voorzitter: Mijnheer Bastiaans.

De VVD (Bastiaans): Die vraag klinkt mij bekend in de oren, mijnheer Van de Beucken. Daar zouden wij nu inderdaad op ingaan. Dan moet ik dit heel even naar voren halen. De Stichting Waterstofenergie Limburg, zal waarschijnlijk wel bedoeld worden met de in het stuk genoemde Stichting Waterstof Limburg, dus dat wil ik ook wel even verduidelijkt hebben. Ik denk dat u de verkeerde benaming gebruikt in dit stuk. Niet u

mijnheer Van de Beucken, maar zoals het hier benoemd is in dit stuk. Er staat ergens de Stichting Waterstof in Limburg op pagina 7. De Stichting Waterstof Energie Limburg, daar hebben we laatst inderdaad een sessie gehad en die vroegen: Eigenlijk willen wij een kennissessie opstellen en daar hebben wij een begroting voor van 4 ton. Die hebben wij gisteren toegevoegd gekregen aan de agenda, ik moet zeggen dat ik daar nog niet heel erg warm van word. Maar ik wil wel graag van de Gedeputeerde weten, in de beantwoording eerste termijn, hoe hij dat ziet. Moeten we weer een aparte groep oprichten of kunnen we dit centraal laten verlopen op de Brightsite Campus en ze daaraan toevoegen en zo die kennis ook centraal vanuit één punt aan zien te sturen. Is daar rekening mee gehouden in deze agenda? Die vraag zou ik dan ook graag beantwoord hebben. Er wordt gesteld dat kernenergie niet duurzaam zou zijn, omdat er afval vrijkomt. In hoeverre is waterstof dan wel duurzaam, aangezien waterstof gemaakt en getransporteerd moet worden. Ik zou met name de groene partijen of de linkse partijen willen vragen hoe zij daartegenaan kijken in verhouding tot kernenergie.

De voorzitter: Mijnheer Piepers.

De PvdA (Piepers): Voorzitter, het is bijna grappig, maar kernenergie moet toch ook getransporteerd worden, er moet toch ook infra aangelegd worden, dat is toch ook niet 100%, daar moet toch ook CO₂ voor uitgestoten worden om op te wekken. Het is bijna een karikatuur van kernenergie op deze manier, dat vind ik toch een beetje jammer.

De voorzitter: Mijnheer Bastiaans.

De VVD (Bastiaans): Dan neem ik dat terug als u dat niet prettig vindt. Maar ik denk wel dat kernenergie niet getransporteerd hoeft te worden. Er komt energie vrij en dat wordt aan een net afgegeven. Waterstof moeten we importeren vanuit andere landen. De groene waterstof kunnen wij hier in Nederland nooit opwekken naar onze mening. Die moeten we dus per schip transporteren vanuit andere landen, we worden afhankelijk. Dus ik denk dat daar veel meer bewegingen mee vrijkomen dan met kernenergie die je hier lokaal kunt produceren en afgeven aan het net.

De voorzitter: De heer Piepers nog.

De PvdA (Piepers): Voorzitter, ik bedoel het vooral, het is niet dat we niets meer hoeven doen als we kernenergie hebben. Dan moeten er ook gewoon middelen vrijgemaakt worden om het net te versterken. U heeft zelf de systeemstudie kunnen lezen. Een kernenergiecentrale zou ook echt een enorme aanslag zijn op het energienetwerk, nog meer dan een zonnepark. Dat je op dat punt ook heel zwaar moet verzwaren. Ik vind het vrij makkelijk om nu te doen alsof het niets kost om kernenergie weg te krijgen. Ik vind namelijk wel dat u dat punt echt aan het maken bent en daar ben ik het gewoon niet mee eens.

De VVD (Bastiaans): Ja mijnheer Piepers dat kan zeker zijn, maar we kunnen ook denken aan zeven keer een centrale hier in Limburg, gewoon kleinschalig. Dan hoeven we het net niet te verzwaren, dan hebben we daar voldoende verzamelpunten, centrale energiepunten voor in Nederland om die te voorzien van voldoende energie.

De voorzitter: Mijnheer Loomans wil ook nog wat zeggen en verder wil ik de kernenergiediscussie beëindigen want die hebben we het vorige agendapunt gevoerd. Dus die gaan we niet ieder agendapunt voeren. Voor u de laatste keer om daarop te anticiperen

Partij voor de Dieren (Loomans): Ik mag nog wel iets zeggen over kernenergie? Oké, ik sluit even aan op de heer Piepers. Een kerncentrale heeft geen schoorsteen waar CO₂ uitkomt, maar waar denkt de heer Bastiaans dat de voeding van een kerncentrale vandaan komt? Want die komt in hele lage concentraties voor in gesteente. Dat moet gewonnen worden, dat moet verrijkt worden. U kent misschien de verhalen van de centrifuges waarmee het uranium verrijkt moet worden. Een zeer langdurend, kostbaar project waar heel veel energie voor nodig is om brandstof van een kwaliteit te krijgen die je kan gebruiken in een kerncentrale. Maar ik zal mijn verhaal bekorten. De heer Vincken geeft graag bijles, die weet heel veel over kernenergie, die kan u daar waarschijnlijk ook heel veel over vertellen. Hij heeft er zelfs boeken over, denk ik.

De VVD (Bastiaans): We hebben het over zoutcentrales gehad, we hebben het over allerhande centrales gehad. In mijn bewoordingen is dat kernenergie en daar hebben we vele malen minder krachten en transporten voor nodig dan met waterstofproductie. Ik weet zeker dat de heer Vincken dat uit kan rekenen. Ja, één vraag had ik hier dan toch nog staan. We gaan Chemelot verduurzamen en waterstof wordt daarin meegenomen. Is er binnen Chemelot ook al eens nagedacht over kernenergie? Dat wilde ik toch nog even vragen.

De voorzitter: Goed, dat was uw bijdrage?

De VVD (Bastiaans): Ik moet heel even kijken, want ik ben even van mijn ...

De voorzitter: Uw tijd is royaal om.

De VVD (Bastiaans): Royaal om? Dat is inclusief interrupties.

De voorzitter: Dat is zo.

De VVD (Bastiaans): Ja, dat was het eigenlijk.

De voorzitter: Dan gaan we naar mijnheer Megens als laatste in de eerste termijn.

De PVV (Megens): Ja dank u wel voorzitter. Allereerst is de PVV verheugd dat er aandacht is voor de waterstof. De PVV heeft innovatie al vaak genoemd. In het sonderende stuk hebben we al veel besproken en dat hoeven we eigenlijk niet te herhalen. De innovatie van waterstof kan op de korte termijn helaas niet meetellen en is vooral op de lange termijn een oplossing voor veel aangegeven problemen. Denk bijvoorbeeld aan de mobiliteit. Ook de lange termijn komt toch sneller dichterbij dan we denken. De PVV heeft al vaker aangegeven dat innovaties als waterstof een goede weg moeten vinden in Limburg. We stellen dan ook eindelijk de Waterstofagenda vast. De PVV vraagt zich af waar straks alle energie eigenlijk vandaan komt om deze groene waterstof te maken. Want met zonne-energie en windenergie komen we er niet. Met de huidige gas- en kolencentrales redden we het niet. Voorzitter, ik noem het toch, kernenergie speelt dus een belangrijke rol in de toekomst zolang we geen andere innovaties hebben. Kan het College dit onderschrijven? Er komt een heuse waterstofladder en die is ook duidelijk ingericht. Wordt deze waterstofladder ook weer adviserend of stellen we hier wel een duidelijk bindend kader? We zien namelijk dat het bij de PES 2.0 toch anders ligt. Wellicht kan het College hier ook een antwoord op geven. Voorzitter, tot slot, we gaan opschalen in diverse innovatieve projecten, bijvoorbeeld waterstofpompstations. Maar wanneer kunnen we eigenlijk resultaten verwachten of zijn er op dit moment al zichtbare resultaten geboekt? En zo ja, wanneer worden deze met PS gedeeld. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dat was het in eerste termijn en alvorens ik het woord aan het College geef, even de vermelding dat buiten deze zaal, ik weet niet exact waar buiten, de boekjes liggen over de PES en de systeemstudie en u mag er allemaal één meenemen. Die kant op wordt gewezen. Oké. Dan is nu het woord aan het College, ik weet niet wie van de twee Gedeputeerden de aftrap doet? De heer Burlet, dus aan hem het woord en u heeft gezamenlijk een half uur geloof ik.

Gedeputeerde Burlet: Bedankt voorzitter. Mag ik toch eerst een compliment maken. Als ik kijk naar de discussies toen we de eerste keer met de Staten over waterstof gesproken hebben, met als resultaat een verstrekkende motie die tot gevolg heeft gehad en leidde tot 1.0 en 2.0 Waterstofagenda, is de discussie toch wel echt inhoudelijk geworden. Ik ben er heel blij mee, dat iedereen ook echt heel goed ziet wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van waterstof. Wat dat betreft nogmaals complimenten aan u, dat u zich daar zo in verdiept heeft en ook die discussie aan wilt gaan. Ik begin even in de volgorde, ik kom van alles tegen onderweg en ik zal waar nodig even uitweiden. De heer Vincken met het Forum. Waterstofladder, ja er stond ergens waterladder, excuses dat wordt natuurlijk gecorrigeerd. Dat is zeer slordig als dat zo is. Ik wil het thema kernenergie toch echt even bij de PES laten, als we die discussie constant blijven herhalen. Maar het is wel een punt natuurlijk, bij alle vragen die ik heb blijft dat de ondertoon, dat als er niet voldoende groene energie is, je geen groene waterstof kunt maken, punt. Dat is gewoon zo. Dat betekent ook dat je keuzes moet maken. Als je zegt ik ga overal nieuwe zonneweides en windmolens neerzetten, waar gebruik ik die energie voor? Waarschijnlijk voor het dagdagelijkse gebruik in eerste instantie. Zelfs als er overblijft, zijn er waarschijnlijk nog vragen of het afgescheiden kan worden naar een ander net toe, naar een ander land toe. Wat dat betreft komt het opslaan in waterstof voor piekniveaus pas echt als allerlaatste, en dat wil ik even genoemd hebben, en zelfs dan is het nog de vraag of het misschien ook beter in een batterij zou kunnen. Maar goed dat is iets wat heel moeilijk nu al voor de toekomst vast te leggen is. Want beide technieken zullen waarschijnlijk verbeteren, zullen efficiënter worden, zullen slimmer worden en mogelijk dat we iedere zoveel jaar moeten kijken of we de koers niet een beetje moeten verleggen en ons meer richten op een andere ontwikkeling omdat dat beter gaat. Er zijn diverse keren vragen gesteld over het RWE-project, het FUREC, daarover is een brief portefeuillehouder uitgegaan. Is dat ook bij u bekend of niet? Want daar staat namelijk vrij uitgebreid precies in wat het project voorstelt. Het is eigenlijk een kleur waterstof die ik misschien een aparte kleur zou moeten geven, want het is niet groen, het is niet blauw, het is niet grijs. Het is van grijs afval, vandaar misschien dan toch grijs van grijs afval uit Limburg, wat zo'n 200.000 ton zou moeten zijn. Na voorbewerking, waarbij we dus de bruikbare materialen, metalen en wat er nog aan andere vaste stoffen inzit en het vocht eruit halen, gaan we de restmaterialen die dan overblijven gepelletiseerd aanleveren naar een nieuw te bouwen fabriek op het Chemelot-terrein. Vandaar die naam, daar is de nood het hoogst, de behoefte het grootst. Daar zou dan waterstof uit gemaakt gaan worden, wat enorme besparingen op gebruik aan gas of hoe je het ook wilt zien of CO₂-emissies tot gevolg heeft. Wat voor OCI Nitrogen, wat de klant zou zijn, uiteindelijk een enorme opsteker zou zijn, want dat zou hen een stap op weg richting CO₂-taksreductie geven die ze echt heel erg hard nodig hebben. Plus, en dat is het mooie ervan, je komt wel dichtbij een start van het hele waterstofgebeuren, de hele waterstofeconomie. Het mooie van zoiets is dat zij ook van plan zijn een deel van de waterstof die daar geproduceerd wordt aan te bieden aan de markt. En daar ook al andere experimenten mee kunnen gaan doen. Dus het is eigenlijk een uniek moment als dat gaat lukken, dan hebben we echt een enorme stap gemaakt die eigenlijk de hele agenda overhoophaalt. Want dan hebben we al zo'n stap gemaakt dat we al leveranties hebben, een stuk chemie voorzien hebben van waterstof op een manier die, ja noem het groen, beige, oranje, het maakt niet uit, maar in ieder geval wel op een goede manier bijdraagt aan de klimaattransitie, de energietransitie. Hoe je het ook wilt noemen. Dus die FUREC-activiteiten zijn wel heel belangrijk. Een vraag is ook geweest in welke fase, in welk stadium ze zitten in een vergunningsaanvraag. Ze hebben een subsidiegoedkeuring gekregen vanuit Brussel. Ik weet even niet hoe

die heet, nieuwe technologie of iets in die geest, maar in ieder geval is er een groot bedrag beschikbaar gesteld. Dus als de vergunningen inderdaad doorgaan, dan gaat dat zo snel mogelijk gerealiseerd worden. Dan zou dat in 2024 misschien 2025 al kunnen draaien. Dus wat dat betreft een enorme ontwikkeling voor heel Limburg, ook direct voor de circulaire economie, maar ook voor waterstof. De vraag is of er ook overleg is geweest met partijen. Ja, natuurlijk met de gemeente Leudal is er intensief communicatie geweest, maar het blijft natuurlijk voor de omwonenden altijd een issue of het geurvrij gaat en vrij van emissies die storend zijn. Maar je moet ook kijken naar de stikstofbalans die gaat ontstaan. Dus het wordt allemaal nu nog afgewogen maar weet u verzekerd dat die eisen ook door de gemeente gesteld worden aan de projecten die daar plaats gaan vinden. Dus dat de geuroverlast niet, nauwelijks, nul, overkapt, dicht zal zijn. Dat is in ieder geval voor die vragen. Er was een vraag over vaart maken. Ik zou zeggen, maak er een hamerstuk van dan maken wij vaart. Er is ook een paar keer gevraagd naar de ambitie in combinatie met het beschikbare geld. Ja, dat klopt precies. Ik zou op er dit moment ook niet grootschalig veel meer geld in willen pompen. Je kunt wel zeggen dat we allerlei projecten gaan doen, ik zou hand op het hart nog steeds niet weten waar we over tien, vijftien, twintig jaar staan en dan kijken we terug hebben of we het geld op het juiste paard gezet hebben. Wat dat betreft zou ik ook voorzichtig blijven met het investeringsgeld. Plus, er is nog niet voldoende groene waterstof. Mocht zo'n project als RWE gaan lukken, dan gaan ze ook verder over de grens in België en Duitsland nog eens een keer diezelfde projecten starten, zodat die fabriek 600.000 ton grijs afval gaat krijgen. Dan gaat een substantiële waterstofstroom misschien ook Limburg in voor alle andere projecten. En dan wordt het ook interessant om een waterstoftankstation te gaan bouwen. Zolang de vraag er niet is, zolang de meerderheid van de automobielproducenten zegt dat ze voor dat element voor de toekomst voor duurzaamheid meer op de accu gokt, zeg maar de elektrische auto. Nou een enkeling wil het met waterstof proberen: Toyota. Dus het wordt best nog wel een dingetje wat je wil gaan doen. Zwaar transport, zo ziet u het ook terug in de waterstofladder, dat zal inderdaad meer en meer gebruikmaken van waterstof. Dat zie ik zeker wel aankomen. Wij gaan er ook mee in zee, met grotere industrieterreinen ook in Venlo en Roermond. We kijken ook waar de havens liggen om daar knooppunten te krijgen voor waterstof. In aanlevering en in afvoer, dus in gebruik moet ik zeggen. Maar dat zal altijd stapsgewijs gaan en ook afhangen van de lokale partijen die er behoefte aan hebben. We kunnen niet zelf zeggen dat we ergens een tankstation neerzetten en ga maar. Nee, het zal altijd een vraag zijn die naar ons toekomt. Wij kunnen kijken, past het een beetje en kunnen we iets met wat we hier hebben opgeschreven, kunnen we dat helpen ondersteunen. Die vraag is ook een paar keer gesteld. Bijvoorbeeld voor de Waterstof Coalitie, dat was inderdaad een foutje. Die krijgt van ons € 20.000 steun, die krijgt van ons faciliterende steun en die krijgt van ons ook ambtelijke steun om te helpen. We zullen ze ook zeker in contact brengen, die vraag was heel concreet, met bijvoorbeeld de Circular Hub. Want daar zou waarschijnlijk de aansluiting veel makkelijker en eenvoudiger en ook intelligenter zijn. Om dan weer een aparte groep te maken met 4 ton subsidie, zien wij inderdaad ook niet zo zitten. Wat dat betreft sluit ik me helemaal aan bij de heer Bastiaans. Dus de vraag of één station niet een beetje weinig is, nee om te beginnen is het meer dan voldoende. Dan kunnen we leren of daar inderdaad vraag door ontstaat. Dan zou je misschien stappen kunnen nemen. Als er lokaal een vraag is, omdat er een Toyota-leverancier zit, omdat er een verdeler zit van brandstof die dus ook al diesel voor grote vrachtwagens doet en zelf stroom wil gaan opwekken en omzetten in waterstof, dan denk ik dat zo'n project kans van slagen heeft om daar een start mee te maken. Vandaar dat we er ook eentje gevolgd hebben voor de luxe auto's. Innovatie op 7, ja goed we kunnen niet alles op 1 zetten dus wat dat betreft, een lijstje is een lijstje. Het is niet zo dat dingen minder of meer zijn ik ben daar heel flexibel in. Maar het is enorm belangrijk natuurlijk. Als er innovatie moet plaatsvinden op het gebied van elektrolyse, in het gebruik, in het opslaan. Dus wat dat betreft, ja, gehandicapt dat ik niet meer kan. De vraag die een paar keer gesteld is, is waarom wij keuzes hebben gemaakt. We maken keuzes omdat de waterstofladder heel expliciet zegt, die is trouwens samengesteld in overleg met industrie, overheden en wetenschap, waarop te focussen, waar is het meeste rendement. Daar is het meeste te behalen met de beperkte hoeveelheid waterstof die er is.

Waar die het eerste nodig is, is als bouwsteen voor de chemie. Als tweede is het nodig bij hoogtemperatuurprocessen. Het volgende waar het nodig is, is zwaar transport. En zo gaat het verder en verder. Ook al is het misschien nou niet eens renderend voor zwaar transport, omdat de prijs zo hoog is als je het met elektrolyse maakt. Deelt u het goede antwoord, elektrolyse levert die prijs op dat is door de Gasunie zo uitgerekend. Het zal ook voordeel hebben met geluid en met emissie. Als je bijvoorbeeld in een haven zit in een bebouwde omgeving, in Stein bijvoorbeeld. Dan zou waterstof wel een oplossing kunnen zijn om te zorgen dat je wat meer boten zonder geluid en zonder emissies kunt laten varen. Dus zo, twee walletjes, je hebt minder overlast en aan de andere kant meer capaciteit. Dus wat dat betreft is dat ook een combinatie. Ik zie een vraag bij mijnheer Wolters Gregório.

De voorzitter: Ja, ga uw gang.

De SP (Wolters Gregório): Dank u wel voorzitter. Ik hoor zeggen dat diverse adviezen aanwijzen dat we juist de industrie eigenlijk een voorgetrokken rol moeten geven in het hele project. Als we bijvoorbeeld kijken naar de hele energiestrategie, dan is industrie juist een ding van de overheid, van de landelijke overheid en niet van de provincies of van de gemeenten. Waarom is dat met waterstof wel het geval? Daar zijn we toch eigenlijk ook maar een heel klein radertje in het geheel?

De voorzitter: Mijnheer Burlet.

Gedeputeerde Burlet: Ik snap uw vraag. Het is niet zo dat wij heel erg bezig zijn met de financiering van de projecten, want er komt ook heel veel van henzelf. Maar we zijn bezig om te kijken voor een level playing field. Dat als er iets gaat gebeuren met de waterstof met industrieën in Duitsland en in Nederland dat ze allemaal hetzelfde speelveld krijgen. Want als wij dat niet hebben en daar wel, dan ga je hier onderuit. Maar dat is meer lobbyen, dat is meer het bij elkaar brengen van partijen. Maar niet financieren in ieder geval, als dat de vraag is.

Eens even kijken, dan hebben we dat gehad, het zwaartepunt. Goed, we willen richting CO₂- besparing. Ik heb dat zelf ook. Er stond ergens een keer, puntje 1, puntje 2, dat als je op basis van groene stroom waterstof maakt de CO₂-besparing zelfs negatief is. Het werkt zelfs de verkeerde kant op, omdat je gewoon zo'n laag rendement hebt. En daardoor is de prijs ook zo hoog. Je moet er eigenlijk mee oppassen. Pas als de voorradigheid van groene stroom daar is, wordt het interessant om waterstof echt grootschalig te gaan inzetten. Van tevoren zijn de voordelen beperkter. Of soms in ieder geval zelfs negatief. De Europese commissie heeft daar trouwens ook over gezegd dat ze met waterstof heel terughoudend zijn in de financiering, omdat ze gewoon precies hetzelfde probleem zien dat we hier ook in dit stuk terugvinden. Green deal. Ja natuurlijk, maar daar hebben we ook overal geprobeerd iets over te zeggen. Maar het is een stapsgewijs proces. Wij jagen het proces aan, dan komt de mogelijkheid met LIOF, dan komt de mogelijkheid met LEF, waar ook gewoon geld voor beschikbaar is, dan zou je naar Nederlandse fondsen kunnen kijken en dan zou je naar Europese fondsen zoals de Green Deal kunnen kijken. Wij kunnen die niet zelf aanboren. Er moeten projecten zijn die daarvoor in aanmerking komen. Die kun je wel proberen aan te jagen door partijen bij elkaar te brengen en te zorgen dat zo'n project ontstaat. De vraag is een paar keer gesteld over de infralobby, ik wil de lijst laten zien, we zitten echt met tig partijen om tafel om te kijken of we die infra goed kunnen krijgen. Het Havenbedrijf, Shell, bedrijven die leidingen beheren, het is echt heel uitgebreid. We zitten daar vol in, misschien zelfs al vooruitlopend op deze agenda. Omdat je er gewoon nu bij moet zijn, nu worden die discussies gevoerd. Ik kom zelf uit de vrije markt, maar ik merk dat die vrije markt niet altijd zo goed werkt, want de mensen kennen elkaar nog niet. Dan kun je als Provincie echt een rol spelen door je kenbaar te maken en ook partijen bij elkaar te brengen, dat is wat wij van plan zijn. Wat dat betreft is dat een les die ik hier ook geleerd heb de laatste anderhalf jaar. Zwaar transport hebben we al

besproken. Voordelen hebben we genoemd. Geluid, uitstoot. De vraag waarom we het überhaupt blauw noemen, ik weet niet van wie die vraag was, de vraag is gesteld. Waarom het blauw is, kijk op dit moment is er grijs, je zou naar blauw kunnen bij een OCl. Ze maken nu waterstof van aardgas, waarbij alleen maar CO₂ en waterstof vrijkomt en de CO₂ wordt deels gebruikt maar gaat verder puur naar buiten toe. Dan heb je de mogelijkheid om dat onder de grond, als het kan, met CCS-systemen te doen. Niet in Limburg trouwens maar dan zou het een leeg gasveld ergens op de Noordzee moeten zijn. Maar dan heb je weer een leiding nodig. Hetzelfde probleem speelt trouwens aan de andere kant van de grens in Duitsland, precies dezelfde problematiek. Die hebben ook vreselijk veel CO₂, denken op dezelfde manier over oplossingen. Maar het zijn, vind ik, tijdelijke en suboptimale oplossingen. Maar het zou wel zo'n bedrijf helpen om in ieder geval aan de CO₂-taks en aan de belasting van het klimaat, de hele keten, om daar een bijdrage aan te leveren. Niet de optimale, niet de beste, groen zou beter zijn, maar ja. Als het er niet is dan moet je misschien zo'n RWE-verhaal pakken. We moeten daar gewoon een kleur voor verzinnen trouwens, ik ga dat nog een keer in overleg met RWE doen. Dat we daar een vierde kleur voor ...

Spreker [5:08:54]: Is die er al trouwens, een kleur voor RWE?

Gedeputeerde Burlet: Wel suggesties al. Bruin. Dan zou het het groenafval moeten zijn geweest, dan zou het bruin zijn. Maar dit is grijs afval, maar goed. De vraag van € 400.000 heb ik al een keer beantwoord over de Coalitie. Dan toch even de discussie hierboven, de PIP-discussie. Realiseert u zich wel dat er ook opties zijn dat er misschien elektrische auto's gemonteerd gaan worden, juist nu de ruimte ontstaat bij VDL. En dat ze ook kijken naar accuproductie, zeg maar, of batterijproductie. Dus wat dat betreft is uw opmerking niet helemaal terecht.

De voorzitter: De heer Loomans.

Partij voor de Dieren (Loomans): Zonder de discussie van hierboven over te willen doen, maar je kan je wel afvragen, dat als er inderdaad gekeken gaat worden of andere mobiliteitsmiddelen geproduceerd gaan worden of het dan reëel is om aan te nemen dat het dan in een keer met 400.000 stuks 5:10:00 tegelijkertijd gaat komen.

Partij voor de Dieren (Loomans): Zonder de discussie hierboven over te willen doen, maar je kan je wel afvragen als er gekeken gaat worden of andere mobiliteitssystemen, middelen worden geproduceerd, of het dan reëel is om aan te nemen dat dit in een keer met 400.000 stuks tegelijkertijd gaat komen. En dan kan je je daarna weer afvragen: is het dan inderdaad wel nodig dat die fabriek per se moet worden uitgebreid. En dan kan je je daarna weer afvragen: is het dan wel nodig om al die wegen aan te passen? Op allerlei manieren willen we graag meedenken naar een doorontwikkeling van VDL maar het staat voor ons absoluut niet vast dat dit alleen maar op deze manier kan.

Gedeputeerde Burlet: Dat begrijp ik, voorzitter en bedankt en ik snap uw commentaar, het was alleen ter relativering, maar ik begrijp uw standpunt.

De kunstmeststof, dat is een vraag die direct thuishoort bij de afdeling landbouw. Maar dat is een heel apart punt. De waterstof behandelen is heel ingewikkeld. Maar ik snap uw vraag ook hier.

Dat is de vraag die wel belangrijk was, taxonomie: die werkt niet, daar hebben we een overleg voor, circulaire economie en ook voor materialenstromen werkt hij niet. Hij is expliciet gemaakt voor energiesystemen en de transitie die daar is. We kunnen wel proberen om hem ernaast te leggen maar dat werkt niet echt goed. Wat dat betreft is het niet iets wat we in eerste instantie zullen gebruiken voor bij de waterstofladder omdat het gewoon nog niet echt werkt. Dit komt wel in de toekomst, er wordt wel aan

gewerkt om op Europees niveau de taxonomie om te bouwen dat die ook voor circulair en voor bijvoorbeeld waterstof bruikbaar is.

De vraag over de projectenaantallen: 6/7 zijn die nu echt concreet zijn, 10/15 is die met een iets langere tijdshorizon op ons afkomt. Dat is een antwoord op die vraag dat er twee getallen genoemd zijn.

De vraag over subsidie: of dit al mogelijk was via DKTI, de subsidie, dat project wordt ook in Landgraaf gebruikt. Ik weet niet van wie die vraag was trouwens. Die is dus inderdaad daar gebruikt.

Verder geen vragen, bedankt voor uw steun.

De voorzitter: De heer Van den Beucken, u had een vraag?

LOKAAL-LIMBURG (Van den Beucken): Ik had nog twee jokers? De waterstofcoalitie Limburg, u zegt: ik zie dat niet zitten, dat zou kunnen, ik weet niet, dan heb ik iets verkeerd uitgedrukt. Nee, ik moet mij corrigeren. Ik zie nu een inzet voor het bedrag wat zij vragen in de notitie niet zitten. Laat ik het zo stellen. Ik vind dat eigenlijk wat mager. Ik zou dat een beetje onderbouwd willen zien. Wij spreken vaak over hefboomeffecten en multipliers, ziet u daar ook niets in? Wat zou er gebeuren als we dat bedrag in zouden zetten? Wat schort eraan, loopt het initiatief in de weg, wordt het anders te complex, is het speelveld dat zij beogen niet goed genoeg? Ik krijg er niet de vinger achter wat het probleem is.

Gedeputeerde Burlet: Echt een probleem is er niet. We sturen hun op dit moment centraal juist met de Provincie aan. Om hun te ondersteunen vanuit de Provincie. We doen dit facilitair, ze mogen hier vergaderen, we verzorgen ze ook met de fourage, er wordt ambtelijke ondersteuning verleend en we hebben ze financieel ondersteund. Maar om daar weer een projectontwikkelaar boven te zetten, terwijl we zelf bij de Provincie daar vol mee bezig zijn, met het project, dan zijn we eigenlijk dingen dubbelop aan het doen. Maar die klankbordgroep komt bij elkaar en is van heel verschillend allooi en pluimage, en daar kunnen misschien projecten uit voortkomen die interessant zijn. Maar om dat helemaal te gaan faciliteren met een aparte projectmanager, want dat is eigenlijk de vraag, daar zeggen we nee tegen. Maar we zeggen wel ja tegen het feit dat ze bij elkaar komen, ideeën vormen en we brengen ze ook in contact met andere partijen waar misschien al projecten zijn. Nogmaals, als er projecten uitkomen, dan gaan we daarnaar kijken. Dus daar is niks tegen.

Er waren diverse vragen onder andere [LIA? #05:14:17-3#](#) versus Chemelot. Zo is het natuurlijk niet bedoeld, de wedstrijd. Het is niet zo dat wij hier op dit moment geld aan het stoppen zijn in Chemelot. We zijn juist projecten eromheen aan het faciliteren. Wat wel belangrijk is, die lijst van bedrijven die u gevraagd had, daar stuiten we bij de bedrijven op een probleem. Zij willen graag die projecten nog tegen hun borst aanhouden en helemaal niet daarover communiceren. Daar was ik ook een beetje verrast door. Daarom kunnen we de lijst niet bij u brengen omdat ze zelf niet de toestemming daarvoor gegeven hebben.

LOKAAL-LIMBURG (Van den Beucken): Dat had ook een antwoord kunnen zijn naar mij toe. Ik krijg helemaal niks terug. De tweede vraag was over dat figuurtje van die waterstofladder.

Gedeputeerde Burlet: Excuus daarvoor als dat onleesbaar is geweest, dat kan ik nu niet meer corrigeren maar we gaan dit zeker verbeteren. Ik kan nog een keer kort in woorden beschrijven wat er staat. Waar gezegd wordt waar is de grootste nood: bouwstenen, zware transporten, hoge temperaturen. Daar ga je lager, dan kom je bij bijvoorbeeld opslagsystemen, maar dat is iedere keer die ladder af en uiteindelijk kom je onderaan bij het huishoudelijk gebruik. Vandaar dat het ook niet bovenaan de lijst staat want het is heel laag en het komt pas heel laat aan de orde. Ertussenin heb je dan commercieel transport en dan krijg je wat hoger temperatuurgebruik. Dus zo zit het systeem in elkaar gezet.

De voorzitter: Ja, dat is denk ik de laatste keer.

LOKAAL-LIMBURG (Van den Beucken): Ik wil u nu niet beoordelen met een punt dat u die waterstofladder uit uw hoofd kent, maar het gaat me om het principe. Als je een stuk aanlevert, zorg dat het stuk volledig is en leesbaar is, daar gaat het om. Ik heb het over diverse stukken hier al geroepen in dit huis. Maar het schijnt toch op een of andere manier ergens fout te gaan en dat betreurt ik.

Gedeputeerde Burlet: Ik neem het mee en ik betreurt het zelf ook. Mijn excuses voor de lay-out en leesbaarheid van het stuk. **Dit is de laatste keer dat u van mij een stuk krijgt dat zo'n vraag bij u opwekt. Dat wil ik u toezeggen dan.**

De voorzitter: Mogen we dat als toezegging opschrijven?

Gedeputeerde Burlet: Maar ik wil er geen datum aan geven. De opmerking is in ieder geval genoteerd. Het is een mooie toezegging.

Ik vind de projecten die gevraagd zijn juist heel breed **scatterend? #05:16:42-5#** door Limburg zijn. Dus wat dat betreft ben ik daar juist blij mee want het is ook logisch. Ik denk dat met name de Maas en de havens een heel belangrijke rol gaan spelen op termijn. In aanvoer, in afvoer en in de tussenfase zeker als we ooit op een echte waterstofeconomie gaan landen. **Dus de benaming heb ik al toegezegd hier, dat is een nadere correctie.** Ik kan u niet beloven dat we nooit fouten zullen maken.

Dan krijg ik Van der Linden, de aansluiting met de circular hub, die vraag voor de waterschapcoalitie. Misschien dan toch een puntje, ik heb daar lijstjes van gezien, voordat we de discussie hier gaan uitbotten. Bomen verbranden is de slechtste optie qua CO₂, dan komt bruinkool, en daar kun je echt gewoon getalletjes achter hangen, integraal winning, verbranding en opleveren energie. Dan komt gas, wat een stuk beter is dan kolen want heb je ook waterstof wat er in het gas zit en water, dat is minder kwalijk dan CO₂. Dan komen de windmolens en bijna gelijk staat kerncentrales op dat lijstje met heel integraal voor de CO₂-uitstoot. **Ik zou dit moeten reproduceren, onderzoeken, dat zal ik toesturen.** Zullen we dat zo afspreken? Dat is een toezegging, meneer Van der Linden.

De voorzitter: Goed zo, de griffier heeft hem al vastgelegd.

Gedeputeerde Burlet: Voor de volgende Statenvergadering komt hij. Dat stuur ik iedereen trouwen toe dat lijstje.

De voorzitter: Dank u.

Gedeputeerde Burlet: Dank u, u bent er heel streng op.

De voorzitter: Maar dat komt omdat u al haar tijd opsnoept. Ik wil wel vragen om...

Gedeputeerde Burlet: Ik ben bijna klaar. Dan is de vraag: Chemelot kijkt naar alle opties, ook naar kleine kerncentrales en of het ervan komt en mag, dat kan, dan krijgen ze een stapeling van risico's, ik weet niet of dat mogelijk is. Dat weet ik gewoon niet.

Dan zichtbaar resultaat, de heer Megens, dat was eigenlijk uw hoofdvraag. We zitten vol in de discussie, we zijn nog niet daar **maar zullen u zeker op de hoogte houden van ieder resultaat wat we hebben** en dat mag u als toezegging meenemen. Dat waren mijn antwoorden.

De voorzitter: Heel fijn, dan is nu de beurt aan mevrouw Brugman en die heeft nog een kleine tien minuten.

Gedeputeerde Brugman: Daar heb ik genoeg aan. Fijn om te horen, daarboven horen heel veel miljoenen en hier beneden is er minder geld. Er wordt ons wel wat gegund, meneer Burlet, dat is fijn, het gaat goed. Voorzitter, wat mij betreft twee dingen. De PvdA had het over de infrastructuur, de buizen, zoals de heer Burlet al zei, daar zijn we stevig aan het lobbyen, verschillende gedeputeerden zijn hiermee bezig. Dat is handig voor het CO₂-transport en op termijn ook voor waterstof. Die kans moeten we niet voorbij laten gaan. Dus daar zijn we flink aan het lobbyen.

Dan was er ook nog een vraag over de waterstoftrain. Uiteindelijk is de waterstoftrain minder efficiënt dan een elektrische trein want op het moment dat je een waterstoftrain hebt, heb je al zo veel elektriciteit verbruikt om tien elektrische treinen te laten rijden. Het enige dingetje is dat je nog een leiding nodig hebt en dat hebben we nog niet op de Maaslijn. Uw vraag was meer: kunt u die initiatiefnemers die daarmee zijn gekomen, informeren. Ik kan niet zo heel snel inschatten hoe we die kunnen bereiken maar wellicht weet u dat. Kunt u mij daarbij helpen en **we zullen hun informeren want het heeft in januari al een keer op L1 gestaan dat een waterstoftrain qua concessie gewoon niet haalbaar is in Limburg**. Dus die discussie is eigenlijk achterhaald inmiddels.

Partij van de Arbeid (Piepers): Het gaat ook niet zozeer om de discussie om een waterstoftrain. Ik weet zelf ondertussen hoe duur infraprojecten zijn. Dus laten we niet op de zaken vooruitlopen. De mensen hebben ook gezegd: als het niet de Maaslijn is, dan willen we wel graag kijken, misschien is dan de lijn Weert-Hatterem bijvoorbeeld mogelijk. Ik vind dat er op zijn minst een terugkoppeling moet komen naar mensen die zich hebben ingezet voor de provincie. We zijn er nu ook mee bezig en we zien dit, gewoon om het begrip van die mensen om ze betrokken te houden met hun ideeën en om ze enthousiast te houden voor onze provincie. Daar gaat het mij om.

De voorzitter: Mag ik daar misschien iets van zeggen? Ze zijn ook in de commissievergadering geweest naar aanleiding van een burgerinitiatief en daar hebben ze het zelf eigenlijk al aangegeven. Misschien is het handig om hun mede te delen **dat wij dit nu bespreken en dat het Statenvoorstel over waterstof er is en als dat dan geadresseerd kan worden**, dan denk ik dat er ruimschoots aan die vraag wordt voldaan.

Gedeputeerde Brugman: Dank u wel, voorzitter. **Dat gaan we zo doen.** Dat was het wat mij betreft.

De voorzitter: Hartelijk dank, dan gaan wij nu naar de tweede termijn en ik verzoek u om duidelijk kenbaar te maken of het een bespreekstuk of een hamerstuk wordt. En ik was begonnen bij meneer Vinken en die mag nu weer beginnen en krijgt max drie minuten.

Tweede termijn

Forum voor Democratie (Vincken): Zoals in de eerste termijn heb ik mijn tijd niet nodig. Ik heb geen toevoegingen en ik beschouw dit als een hamerstuk.

Het CDA (Palmen): Bedankt meneer Burlet voor de beantwoording van de vragen. Ik ben toch een beetje teleurgesteld. U begon met mijn inbreng dat het een ambitieuze agenda was, maar nu proef ik in de beantwoording toch een beetje een terughangen: Er hoeft niet meer geld naartoe en er is een waterstofstation om te tanken, mensen moeten naar mij toe komen en dan kijken we wel wat we doen. Daar zit niet echt een aanjaagfunctie, of ik proef niet echt iets van aanjagen, enthousiasme. En nu ook met de trein, dat is een gepasseerd station. Ja, we moeten toch ook die transitie gaan doormaken en wat ik begreep

dat er ook een Europees gasnetwerk kan komen waardoor ook die import vanuit het buitenland kan komen. Want de heer Bastiaans zegt: het moet met schepen hiernaartoe. Dat doen we met gas en olie ook allemaal. De vraag daar is: hoe zijn die ontwikkelingen, is daar al een tijdspad aan te geven is en vindt u niet dat we op het gebied van met name het zwaar transport zelf meer de rol moeten pakken om dat zelf meer te initiëren. Wat ik net al zei, in Duitsland kan het, daar zijn al 400 stations en de vrachtwagens zijn er klaar voor, dus waarom wordt het niet wat meer aangejaagd, daar zou een enorme CO₂-besparing uit voortkomen. Het project van waterstofenergie Limburg, daarvoor had ik gewacht tot deze termijn, € 400.000 is misschien wat ambitieus maar € 20.000 vind ik wat aan de magere kant. U faciliteert ook op een andere manier. Ik hoor u zeggen als er een project komt, gaan we daar zeker in mee maar ik ben bang dat als de financiering er niet komt, want ze doen dat nu allemaal zonder enige vorm van, allemaal vrijwilligerswerk, dat het dan ophoudt te bestaan en er ook geen projecten komen. Ze werken inmiddels samen met de provincie Zeeland en provincie Brabant. U zegt: dan moeten we daar een projectmanager op zetten, maar we zijn er zelf al zo intensief mee bezig, maar dan zit er toch ook een win-winsituatie want als u zegt: we laten dat stuk met een projectmanager aan hen, dan nemen ze ons veel werk uit handen en dan kunnen wij ons bezig houden met andere zaken. Dus ik zou toch willen pleiten om daar misschien in de financiering iets meer te willen doen want ik zie daar toch wel heel veel potentie in.

De vraag van het kostenplaatje, u nam het wel heel even mee, dat zit hem in de elektrolyse want dat berekent Gasunie zo. Maar we moeten daar heel veel meer bij nemen. Want als we het alleen met waterstof gaan doen, dan is er ook winst te behalen op natuur en milieu want dat raffineren van olie, dat hoeft dan allemaal niet, dus daar zit een stukje winst. Die relatie moeten we dan toch ook meenemen. En het zit hem niet alleen in de elektrolyse, de industrie, daarom vroeg ik dat ook, kunt u daar wat meer die verbindingen zoeken waarbij het afvalproduct bij het een, waterstof als afvalproduct, kan worden verbonden met het ander want dan hoeven we daar niet waterstof naartoe te sturen door middel van elektrolyse. Eigenlijk zou ik willen pleiten voor iets meer aanjagen, iets meer initiëren van hieruit. Tot zover.

De voorzitter: Uw oproep is duidelijk. Meneer Wolters, aan u het woord.

De SP (Wolters Gregório): Dank u wel, voorzitter. In de eerste termijn zijn een paar vragen niet beantwoord. De eerste was dat ik aangaf dat die € 500.000 die extra wordt gevraagd, nu in de 2.0 niet vanuit het BES, vanuit duurzaamheid en energie wordt gehaald. De rest van de vragen ging over industrie die wordt gefaciliteerd en we lezen niks over wat gaan we kleinschalig aan innovaties proberen te doen, op wijk- of huishoudenniveau. Als we de kaart van de Europese backbone bekijken, dan lijkt Nederland qua leidingwerk in 2030 klaar te zijn en dan zou ik haast zeggen: Chemelot is dan ook aangesloten en die wordt dan op die manier bevoorrad, dus dat loopt wel van zichzelf, ligt daardoor de kans niet juist bij het aanjagen van innovaties om ook ruim voor 2030 winning en verbruik bij huishoudens te faciliteren? Panelen die 250 kilo waterstof per jaar produceren zijn uitgevonden door de Universiteit van Leuven, daar hebben we begin van dit jaar uitgebreid over in de media kunnen vernemen. En elektrolyzers op huishoudniveau die bestaan ook al een aantal jaren door diverse Japanse fabrikanten, dus juist een kans om die twee te combineren om daar toepassingen voor te vinden. Het zou perfect passen in versneld opschalen, dit stuk. Dus hoe kijkt de gedeputeerde daartegenaan? Dank u wel.

De voorzitter: Even nog, ik had gevraagd uw advies te geven over of bespreekstuk of hamerstuk. Dat hebt u niet gedaan, maar mevrouw Palmen ook niet.

De SP (Wolters Gregório): Bespreekstuk.

Het CDA (Palmen): Ja, voor ons ook een bespreekstuk.

De voorzitter: Goed zo, dan gaan we door naar meneer Piepers.

Partij van de Arbeid (Piepers): Dank u wel, voorzitter en ook dank aan beide gedeputeerden voor een redelijk ontspannen beantwoording terwijl het af en toe toch wel een hooggespannen discussie is. Nog even kijken of ik het wel goed heb gehoord bij de heer Burlet, zei hij nou dat Chemelot aan het kijken is naar kleinschalige kernenergie en dat is niet om een discussie uit te lokken maar om te bevestigen of ik dit goed heb gehoord. Graag worden wij op de hoogte gehouden van de resultaten van de lobby voor de buizen en zien wij daar ook wel het potentieel in. Tot zover, voorzitter en ik acht het een bespreekstuk.

De voorzitter: Dank u, mevrouw Mertens, GroenLinks.

GroenLinks (Mertens): Dank u wel, voorzitter, ook dank aan de gedeputeerden voor de beantwoording van onze vragen. Ik wil me graag aansluiten bij de oproep van het CDA. Gedeputeerde Burlet zei al: we willen voorzichtig zijn met investeren, we willen vooral helpen en ondersteunen maar waarom niet meer initiëren en aanjagen. We begrijpen dat het een klein budget is, in totaal € 750.000, dus het is inderdaad keuzes maken en waar ligt dan de ambitie? Dus we willen die oproep ondersteunen. Dan had ik nog twee vragen. Enerzijds aan gedeputeerde Brugman, zij had het over de buisleiding en het transport van waterstof en CO₂, zijn dat de enige stoffen die door de buisleiding kunnen worden getransporteerd? Of zijn er nog andere stoffen die getransporteerd zouden kunnen worden door die buisleidingen? Om te weten wat er nog op de achtergrond zou kunnen spelen.

En een vraag voor de heer Burlet over het FUREC RWE project, dat is een project met huishoudelijk afval als ik goed heb begrepen. U zegt dat sluit aan bij de circulaire economie agenda en welk huishoudelijk afval is het afval dat niet meer gerecycled kan worden? Of is het plastic dat aan einde levensfase komt en dan is de cirkel niet rond maar dan is die lineair.

De voorzitter: Oké, dat waren uw vragen. Dan de heer Richter. Uw advies is, mevrouw Mertens?

GroenLinks (Mertens): Excuus, een bespreekstuk.

50PLUS (Richter): Ik had verder geen vragen en het zou een hamerstuk kunnen zijn.

De voorzitter: Dan meneer Loomans.

Partij voor de Dieren (Loomans): In principe heb ik geen aanvullende vragen. Het had wat ons betreft ook een hamerstuk kunnen zijn. Misschien nog heel even een toelichting op het vervoer van waterstof. Als je dat over lange afstand wil doen, ik heb het net even opgezocht, dan moet je dat koelen naar 253 graden onder nul als je het vloeibaar wil maken. En dat zal wel moeten voor veiligheidsredenen. Daar heb je zoveel energie voor nodig, dat je net zo goed kan stoppen, want dan heeft het geen zin meer om de elektriciteit te gebruiken om waterstof te maken dan de waterstof vloeibaar te maken, dan het te moeten vervoeren. Dan kan je beter ophouden. Dus dan is het klaar.

De voorzitter: Mevrouw Palmen had een vraag daarover.

Het CDA (Palmen): Ik heb meegekregen uit technische berekeningen dat er op dit moment in Nederland ongeveer € 62,50 te tanken is voor 600 kilometer te rijden, en in Duitsland kan dat voor € 47,50. Dat staat dan haaks op uw verhaal. Ik ga proberen of het kostenplaatje te achterhalen is en te kijken of ik het fout heb.

Volgens mij is mobiliteit op waterstof op dit moment een reëel plaatje anders zouden ze het in andere landen ook niet doen.

Partij voor de Dieren (Loomans): Maar dan denk ik dat de waterstof onder druk staat en niet vloeibaar is gemaakt.

Het CDA (Palmen): Dat wordt mij te technisch. Daarvoor moet ik expertise in huis halen.

Partij voor de Dieren (Loomans): Ik heb verder geen opmerkingen. De suggestie van de trein van de heer Piepers die ik vandaag nog niet gehoord heb na de bespreking vanmorgen, is de verlengsnoertrein.

LOKAAL-LIMBURG (Van den Beucken): Geacht college, bedankt voor het beantwoorden van de vragen. U was goed op dreef. Een beetje extra pit met aanjagen kan nooit geen kwaad. Verder kan de fractie van LOKAAL-LIMBURG zeker niet nijdig worden van dit voorstel, dus het is voor ons een bespreekstuk.

De voorzitter: D66, mevrouw Vennik.

D66 (Vennik): Dank u wel. Nog even als toevoeging op mijn eerste termijn. De gebouwde omgeving is een paar keer genoemd, ook door andere fracties. Wat D66 betreft, het verwarmen van woningen daar zijn duurzaam haalbaardere alternatieven voor en ik ben ook benieuwd naar de reactie van de Gedeputeerde hierop want die had ik gemist in de eerste termijn.

Daarnaast heb ik iets gevraagd over groene waterstof omdat je voor groene waterstof groene zonne- en windenergie nodig hebt, daar heb ik niets meer over gehoord, dus ik vroeg me af of we ook meer energie gaan opwekken of zetten we niet in op groene waterstof. Dank u.

VVD (Bastiaans): Dank u wel, voorzitter, ook dank aan de Gedeputeerden voor de beantwoording van de vragen. Als het nu over die € 58,5 miljoen zou gaan, dan mag daar wat meer ambitie in zitten, wat meer pit, maar ik denk dat de uitwerking voldoende aanleiding geeft om dit als behandelstuk door te voeren, het wordt een bespreekstuk.

De voorzitter: Sorry? U bedoelde een hamerstuk, maar het wordt een bespreekstuk.

VVD (Bastiaans): Sorry, ja.

D66 (Vennik): Mijn collega's geven aan, een bespreekstuk.

PVV (Megens): Het had een hamerstuk mogen zijn, maar het zal besproken worden.

De voorzitter: Dan zijn er nog een paar vragen blijven liggen voor het college. Dan geef ik het woord als eerste aan de heer Burlet.

Gedeputeerde Burlet: Dank u wel. De opmerking over Europese waterstofopwekking, we hebben bij #05:35:07-8# gezeten in Brussel en hij heeft me compleet van mijn stoel af kunnen krijgen met de opmerking: wij gaan vol voor waterstof in Europa. En toen vroeg ik: hoe dan? We gaan massaal aardgas omzetten in CO₂ en waterstof en dat gaan we onder de grond doen, dat CO₂. Ik was helemaal, boem. Dus wees daar voorzichtig mee met deze aannames dat Europa de oplossing is voor het waterstofprobleem want dit is niet in een-twee-drie op te lossen. Dit zal stap voor stap, geleidelijk aan tot een oplossing kunnen

komen maar dat kan best ver weg in de tijd zitten.

Dan de opmerking over de waterstofcoalitie, dat vrijwilligerswerk, het zijn partijen die graag met elkaar samenwerken. Het is niet de bedoeling dat die mensen vergoed worden, zij wilden een projectentrekker. **Ik wil toezeggen dat ik contact opneem met Zeeland en Brabant als ze daar ook die activiteit hebben, en eens kijken hoe zij erin staan, die race, en dan misschien kijken of er iets te doen is. Ik kan de termijn niet zo zeggen, maar dat zal begin volgend jaar zijn dat ik daar wat van weet.**

Dan het CDA, mevrouw Palmen. Ik dacht dat ik het zo pittig mogelijk had gebracht. Maar ik ben het met u eens, het zijn beperkte middelen, en we zouden vol op dat huishoudelijke kunnen gaan zitten maar dat is helemaal onderaan de ladder zoals de wetenschap, de industrie en zoals de politiek het in het algemeen zien. En om dat naar boven toe te halen, dan sla je twee fases over terwijl die andere dingen nog niet gerealiseerd zijn. Vandaar dat we zo terughoudend zijn met huishoudelijk, want we zitten al met een beperkt budget, dan moeten wij keuzes maken. Ik snap uw vraag, ook die van mevrouw Mertens, en als iemand langskomt en het is een interessant verhaal dan zul je misschien toch nog zeggen: laten we eens kijken als het een klein bedrag is waar we het mee kunnen steunen, maar grootschalig, daar hebben we de funding niet voor en is het te laag op de ladder om daar nu iets mee te gaan doen. Ik hoop dat u daarvoor begrip hebt.

De vraag over de milieucentrale: Ze krijgen dat als optie. Ja, daar wordt wel naar gekeken, maar op korte termijn gaat daar niets gebeuren.

Mevrouw Mertens, u maakte een opmerking, dat ik moet corrigeren. Natuurlijk wel, als materiaalstromen afgebroken worden in hun basisbestanddelen en dan weer gebruikt worden in het proces, dan bent u weliswaar geen hergebruik of reparatie aan het doen, maar in een lange loop via de materiaalstroom houdt je toch energie in het systeem. Het zijn natuurlijk niet de meest te verkiezen voorkeursposities, de laagste vorm is energie eruithalen. Dat ben ik met u eens. Maar dan toch even terug. Het is de grijze afvalcontainer waar van alles ingaat, daar gaat de eerste stap overheen dat er zoveel mogelijk bruikbaar, herbruikbaar, recyclebaar materiaal uitgaat, dan pas worden daar de pellets van gemaakt. Tot voor kort werd dit materiaal en masse richting noorden van Nederland gebracht met oude vrachtwagens, enorm veel CO₂ werd daar al door bespaard, om te verbranden. We gaan hier misschien niet naar de ideale toestand toe maar wel een stap beter. Wel circulaire dan het was. Dat zou ik als aanvulling willen geven. Het geldt ook voor plastics: als ze verbrand worden is het energie. Gaan ze chemisch uit elkaar, dan heb je nog iets over en dan kun je er nog meer mee terugwinnen. Dan heb je minder verlies in de cirkel. Zo zou ik het willen benoemen.

Dan de vraag waar ga je het nog kunnen gebruiken, de groene waterstof, zolang we die niet hebben, kunnen we die niet leveren. Zo lang we geen groene elektriciteit hebben, kunnen we geen groene waterstof maken. Daarom is juist FUREC met zijn RWE-verhaal een enorme stap voorwaarts, dan heb je waterstof en circulair, en CO₂-besparingen, een grote combideal met win-win-win. Als dit er komt, krijgen we de wereldpers over ons heen want dit is uniek. Dit zou de eerste keer zijn dat dit gebeurt. En dan de vertaling naar België en naar Duitsland, het zou voor de industrie, Chemelot, ik noem het nog een keer, meneer Bastiaans, zou het heel goed zijn. Maar het zou ook goed zijn voor de circulariteit, CO₂, alles in een keer. Daar wordt heel veel steun aan verleend. Dat waren mijn punten.

Gedeputeerde Brugman: Dan de € 5 ton. We hebben de geldende € 40 miljoen met elkaar verdeeld. Daar doen we ook niet moeilijk over maar dit hoeft niet per se uit de pers te komen. Nee, dat is gewoon zoals we dat met elkaar hebben afgesproken. Voor je het weet is er weer € 5 ton uit mijn rechterzak gehaald. Nee, maar dat is helder, dat is geen punt.

Dan nog even over de buisleiding, daar vroeg mevrouw Mertens naar. Dan heb je het over een robuust verhaal met verschillende leidingen naast elkaar. Als die grond opengaat, moet je ook verschillende leidingen plaatsen. Ik had u willen verrassen dit jaar nog met een rapportage maar dat zeg ik dan nu alvast, dan weet u dat dat eraan gaat komen, **een rapportage waarop onderzocht is samen met het Rijk en de**

regio's naar wat er allemaal door de leidingen heen kan gaan, dus verschillende stoffen. Dat komt dit jaar nog naar u toe. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Wolters dacht ik, moet toch nog iets vragen.

De SP (Wolters Gregório): Een beantwoording van meneer Burlet dat de backbone in 2030 klaar gaat zijn. Moeten we toch de focus leggen op kleinschalig.

Gedeputeerde Burlet: Ik zou daar een heel voorzichtig antwoord op willen geven. Er zijn veel dingen in beweging en veel partijen die daaraan trekken en duwen en proberen te realiseren maar ik durf daar geen geld op te zetten dat alles in 2030 gereed is. Daar moeten nog heel veel schupjes voor in de aarde. Fysiek en overdrachtelijk gesproken.

De SP (Wolters Gregório): Mijn punt is dat we nu samen met de Europese en de Rijksoverheid en masse blijven focussen op de industrie en de wijken en de huishoudens komen helemaal niet aan bod tot 2030 lijkt nu. Waar is onze rol daarin? Specifiek voor waterstof.

Gedeputeerde Burlet: Ook daar geldt als u de keus heeft en dan moet u toch een keer de som ergens maken, of je het nou doet energetisch of je doet het nou met geld, je gaat de keuze hebben als huis: kan ik beter stroom pakken of kan ik beter aansluiten op het groene net, dan zijn dat betere voorwaarden, goedkopere, en voor het huishouden ook betere opties dan voor waterstof te kiezen. Als je massaal zegt: ik heb 50 zonnecellen op het dak liggen, ik heb het er voor over en ik ga het doen en ik vind het leuk, dat is niet de meest efficiënte manier om te rekenen. Dan is het voor zo'n huis verstandiger om een batterij neer te zetten. Want dan halen ze 80-85% terug en niet 30-35%. Dat is de reden waarom.

De voorzitter: Goed, u bent er bijna uit.

Het CDA (Palmen): Ik miste ook nog een vraag, was ik in de tweede termijn vergeten, had ik moeten zeggen, excuses, over de lobby op gebied van regelgeving en vergunning. Ik hoor wat verhalen, bijvoorbeeld de bijmenging van een gasinfrastructuur mag niet 3% zijn, maar dat zou technisch gezien bijvoorbeeld ook 20% kunnen zijn, dat mag nu qua regelgeving. Een voorbeeld. Maar is er al een lobby of bent u bereid die lobby op te starten op gebied daarvan, en ook te kijken naar de vergunning en regelgeving, wetgeving richting het Rijk want het Rijk staat daar meestal voor aan de lat. Maar ook hier, als wij dat zelf zouden kunnen.

Gedeputeerde Burlet: Bij VTH is juist de insteek: hoe kunnen we de circulaire economie en deze mensen daarmee steunen. In het plan voor de komende jaren ligt het bij IPO zo, bij het BAC-VTH in ieder geval, gedefinieerd dat ze daarnaar kijken, juist naar regelgeving en vergunningverlening om dat te faciliteren waar nodig en mogelijk. Dus ja, geen echte lobby, maar het wordt wel constant bekeken.

De voorzitter: Dan sluit ik het onderwerp af en wij zien het als bespreekstuk doorgaan naar de Statenvergadering. Dat betekent dat dit agendapunt afgerond is. We hebben even tien minuten pauze en de wisseling van woordvoerders. Dan zie ik u graag om elf over vier weer hier. De vergadering is geschorst.

T8858 Gedeputeerde Burlet zegt toe z.s.m. in overleg te treden met de provincies Zeeland en Noord-Brabant om gezamenlijk de ondersteuning van de Stichting WEL te bespreken.

T8859 Gedeputeerde Burlet zegt toe om de initiatiefnemers die hebben gepleit voor de inzet van een waterstofrein in Limburg z.s.m. te informeren over de uitkomsten en stand van zaken.

De commissie voornoemd,

De commissiegriffier,

De voorzitter,

L. van Birgelen-Droog

H. van der Linden